

**Dilqəm
ƏHMƏD**

Cəlal Bayarın imzaladığı qərarname ilə Hüseyin bəyin iki il müddətinə Əfqanıstan Maliyyə Nazirliyi Taxıl İkmal Rəyasətində mü-

də qatıldığı Azərbaycan İstiqlal Komitəsinin yeraltı təşkilatının ən gənc üzvü olub. 1929-cu ilədək Bakıda gizli fəaliyyətini davam etdirib. Lakin repressiyaların artması nəticəsində

xis olunub. Yenidən Ankarada ki işinə qayıdan Məhəmməd bəy 1970-ci ilədək həmin idarədə çalışıb, oradan təqaüdə çıxıb. Ardınca Kızılayda mühasibliyə başlayan Burç 1978-ci

yətində yer alıb, istiqlalın yenidən qazanılması uğrunda mübarizə aparıb.

Mücadilə yoldaşı Sinan Baykalın yazdığına görə, 1920-ci ildə ruslar Bakını işğal edər-

Unudulmuş iki mühacir

İki il Əfqanıstanda işləmiş mühacir

Ötən əsrin birinci yarısında Azərbaycandan Türkiyəyə köçüb ziraət (kənd təsərrüfatı) sahəsində çalışan bir neçə mühacir soydaşımız olub. Onlardan ən məşhuru buğdaçılıqla bağlı xeyli kitab ərsəyə gətirmiş Mirzə Göygöl idi. Türkiyə hökumətinin xüsusi dəvəti ilə Almaniyadan qardaş ölkəyə gələn Göygöl bu sahədə mühüm xidmətlər göstərmiş, elmi əsərləri ilə diqqət mərkəzində olub.

Ziraət sahəsində çalışan mühacirlərimizdən biri də Hüseyin Gencer idi. O, Gəncədə Hacı Əli bəylə Həlīmə xanımın ailəsində doğulub. Rusiyanın Azərbaycana işğalından sonra Türkiyəyə mühacirət edib, ömrünün sonuna qədər orada yaşayıb.

Hüseyin bəy 1935-ci ildə Türkiyə Ali Ziraət İnstitutu Ziraət Fakültəsindən ali ziraət mühəndisi ixtisası ilə məzun olub. Əvvəlcə Mərkəz Ziraət Mücadilə İnstitutunda assistent, baş assistent, mütəxəssis olaraq çalışıb, daha sonra ziraət müəllimi kimi, taxıl, pambıq və toxum islahı işlərində çalışıb. Rus və alman dillərini bilib.

Sahəsi üzrə müxtəlif yerlərdə işləyən Hüseyin bəy axırıncı iş yeri kimi Torpaq Məhsulları Ofisində çalışıb, buradan da təqaüdə çıxıb.

18 noyabr 1943-cü ildə Gencer Türk Ali Ziraət Mühəndisleri Birliyinin Yenişehirdəki mərkəzində "Tunceli ziraəti və sünə problemi" mövzusunda mühazirə oxuyub. Həmin il işıq üzü gören birliyin "Ziraət" dergisinin 41-42-ci qoşasında Hüseyin bəyin "İğdır pambıqlarında yarpaq uyuzluğu" adlı məqaləsi dərc edilmişdir.

Hüseyin Gencer iki kitab müəllifidir. 1951-ci ildə Torpaq Məhsulları Ofisinin nəşrləri seriyasından "Anbar zərərliləri və bunlarla mücadilə" adlı kitabı çıxıb. 1954-cü ildə eyni silsilədən "Eksperinin əl kitabı" adlı ikinci əsəri işıq üzü görüb.

Hüseyin bəyin həyatı ilə bağlı əldə etdiyimiz ən maraqlı məlumat onun Əfqanıstan hökumətinin dəvəti ilə iki il həmin ölkədə müşavir olaraq çalışmasıdır. 1955-ci ildə Türkiyəyə gələn Əfqanıstanın maliyyə naziri Torpaq Məhsulları Ofisi Ümummüdiriyyəni ziyarət etdiyi zaman oranın ümumi müşaviri Hüseyin bəylə tanış olub, onun yüksək qabiliyyətinə görə öz ölkəsində iki il çalışmağa dəvət edib. Bu təklifi qəbul edən Gencerin Əfqanıstana getməsi üçün rəsmi yazışmalar başlandı. 12 oktyabr 1955-ci ildə Əfqanıstanın Ankaradakı səfirliyi bu hadisə barədə Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyini məlumatlandıraraq, mühəndisin fəaliyyəti ilə bağlı detallı bilgi istəyib. Noyabr ayında Gencerin təhsili və çalışdığı yerlər barədə səfirliyə məlumat verilib. Nəhayət 1956-cı ilin iyul ayında Türkiyə prezidenti

təxəssis müşavir kimliyi ilə xidmət göstərməsinə icazə verilib.

Hüseyin bəy elmi fəaliyyəti

Məhəmməd bəy Əşrəf Dəmircanla birgə Vətəninə tərk etmək məcburiyyətində qalıb. Onlar əvvəlcə Ələt körfəzinə gəliblər,

ildə əmək fəaliyyətini burada tamamlayıb.

Məhəmməd bəy Azərbaycan Kültür Dərnəyinin idarə he-

kən Axundzadə ailəsinin evini də yağmalayıblar. Həmin vaxt bolşeviklərin evdəki pianonu qırmalarından və əsarətin ağır yükündən sonra Məhəmməd bəy musiqi ifaçılığını bir daha davam etdirməyib.

Burç 22 iyul 1984-cü ildə Kuşadasında infark nəticəsində vəfat edib. Cənəzəsi Ankaraya gətirilib, Karşıyaka məzarlığında dəfn olunub.

Məhəmməd bəy Azərbaycan Milli Mərkəzinin sədri olmuş Əbdülvahab Məhəmməd-zadənin (Yurdsevər) qohumu olub. "Əmizadəm" dediği Əbdülvahab bəyin vəfatı münasibətilə yazı qələmə alıb, dəfnində iştirak edib.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin istilasından sonra əqrəbası Əbdülvahab Yurdsevər bəyin də qatıldığı Azərbaycan İstiqlal Komitəsinin yeraltı təşkilatının ən gənc üzvü olub. 1929-cu ilədək Bakıda gizli fəaliyyətini davam etdirib. Lakin repressiyaların artması nəticəsində Məhəmməd bəy Əşrəf Dəmircanla birgə Vətəninə tərk etmək məcburiyyətində qalıb. Onlar əvvəlcə Ələt körfəzinə gəliblər, bir həftə burada çətin şəraitdə qalıblar, sonra beş gün yürüyərək 1929-cu ilin noyabr ayında Güney Azərbaycana keçiblər. Türkiyə səfirliyinə müraciət edərək bu ölkəyə mühacirət ediblər...

ilə yanaşı Azərbaycan istiqlal mübarizəsinə də dəstək olub, Azərbaycan Kültür Dərnəyinin üzvü kimi bu səpkidə fəaliyyət göstərmişdir.

Gencer 2 avqust 1974-cü ildə Ankarada rəhmətə gedib, Karşıyaka məzarlığında dəfn edilib. Onun Səlima xanım ilə evliliyindən Səmrə və Səlcuq adlı iki övladı olub.

Konyada muzey müdiri olan mühacir

Azərbaycan Cümhuriyyətinin işğalından sonra 1920-1930-cu illərdə mühacirətə gələn gənclər arasında Məhəmməd Axundzadə də olub.

Türkiyədə Burç soyadını qəbul edən Məhəmməd bəy 1908-ci ildə Bakıda doğulub. Atasının adı Muxtar, anasının adı Xədicə olub. İbtidai və orta təhsilini Bakıda alıb, eyni zamanda musiqiyə də maraq göstərmişdir. Daha sonra Azərbaycan Ali Sənaye Məktəbinin ma-kina bölümünü bitirib.

Azərbaycan Cümhuriyyətinin istilasından sonra əqrəbası Əbdülvahab Yurdsevər bəyin

bir həftə burada çətin şəraitdə qalıblar, sonra beş gün yürüyərək 1929-cu ilin noyabr ayında Güney Azərbaycana keçiblər. Türkiyə səfirliyinə müraciət edərək bu ölkəyə mühacirət ediblər.

16 noyabr 1929-cu ildə Türkiyəyə gələn Məhəmməd bəy 20 yanvar 1930-da Türk vətəndaşlığı üçün müraciət edib. 8 oktyabr 1930-cu ildə müraciəti müsbət dəyərləndirilib və o, ömrünün sonuna qədər bu ölkədə yaşayıb. Hökumət onu Konyaya göndərmiş, orada Yusuf ağa kitabxanasında çalışıb, ardınca Konya muzeyinin müdiri olub.

1932-ci ildə Konyada Kübra xanım ilə ailə həyatı qurub. Bu evlilikdən 1934-cü ildə Gökçək, 1936-cı ildə Alyat və 1950-ci ildə Şahika adlı üç övladı olub.

1940-ci ilədək Konyada muzey müdiri olan Məhəmməd bəy həmin il Ankarada Elektrik Qaz Avtobus ümumidiriyyəsinə mühasib olaraq işə başlayıb. 1944-cü ildə teymən (leytenant) rütbəsi ilə orduya çağırılıb, baş teymən rütbəsi ilə tər-

